

тлумачення на новому ступені деталізації.

Отже, встановлення прогалин у праві є необхідною умовою їх усунення. На сьогоднішній день існують деякі проблеми встановлення прогалин у праві, зокрема що виникають внаслідок неправильного тлумачення правових норм, помилок законодавця, недостатнього знання нормативного матеріалу. Дане питання потребує подальшого вивчення, а також пошуку нових методів виявлення та встановлення прогалин у праві. В процесі встановлення прогалин досліджуються зміст діючої системи права, матеріальні суспільні відносини, які зумовили поява того чи іншого нормативного акту або вимагають його видання. Також вивчаються класово-вольові відносини, пов'язані з виданням акту, правотворча діяльність державних органів, правозастосовча практика, а також правосвідомість.

Література

1. Лазарев, В. В. Пробелы в праве и пути их устранения / В. В. Лазарев. – М.: Юрид. лит., 1974. – 184 с
2. Деякі проблеми застосування аналогії в цивільному праві. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5036/1>
3. Акімов В. І. Види прогалин права / В. І. Акімов // Правознавець. - 2003. - № 12. - С. 110-114
4. Уранский Ф.Р. Восполнение и устранение пробелов в праве: теоретические аспекты содержания и использования терминов / Ф.Р. Уранский // Российская юстиция. – 2005, - 24-35 с

УДК 342(043.2)

Рєпіна Є.Ю., студентка,
Юридичний факультет,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Череватюк В.Б., к.і.н., доцент

ПРАВОВА СИСТЕМА: ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

Термін «правова система» використовувався ще в XIX ст. Однак здебільшого цей термін трактувався як синонім права або законодавства. Активне дослідження цього правового феномену пов'язують насамперед з інтенсивним розвитком такого напрямку дослідження, як порівняльне правознавство протягом минулого століття. Тривалий час у порівняльному правознавстві термін «правова система» використовувався в трьох значеннях: 1) у розумінні типу права; 2) як тотожні поняття з правом або законодавством; 3) у розумінні груп правових систем («правовасім'я»). Сучасна ж компаративістика розрізняє широке і вузьке

розуміння правової системи. У широкому розумінні – це сукупність національних правових систем, які об'єднує спільність походження джерел права, основних правових понять, методів та способів розвитку. У вузькому – національна правова система [1, с. 40].

Правова система – складне, багатошарове, різнорівневе, ієрархічне і динамічне утворення, в структурі якого є свої системи і підсистеми. Багато її складових виступає у вигляді зв'язків, відносин, станів, режимів, статусів, гарантій, принципів, правосуб'єктності та інших специфічних феноменів, утворюють велику інфраструктуру правової системи [2, с. 99].

Аналіз наукових досліджень у цій сфері дозволяє констатувати дискусійність поняття «правова система». Так, американський дослідник Л. Фрідмен у книзі «Вступ у американське право» розглядає правову систему як сукупність державних органів, норм права, зразків поведінки, конкретних рішень і дій та правової культури [3, с. 27].

Правова система являє собою сукупність взаємопов'язаних правових засобів, необхідних і достатніх для правового регулювання поведінки. До них В. Н. Протасов відносить норми права, правовідносини, юридичні факти, правові акти (нормативні і індивідуальні), законність, правосвідомість, правову культуру, правосуб'єктність, заходи правового примусу і ін. Поряд зі складом (сукупністю необхідних і достатніх елементів) іншою стороною правової системи є її структура – доцільні зв'язки між елементами, які проявляють себе через взаємодію одного з одним. [4, с. 78]

На думку П. М. Рабіновича, правова (юридична) система – це система всіх юридичних явищ, які існують у певній державі або у групі однотипних держав. До складу такої системи входять наступні елементи: 1) різноманітні правові акти (юридичні норми з їх зовнішніми джерелами, об'єктивовані акти тлумачення і застосування цих норм), діяльність відповідних суб'єктів із створення цих актів; 2) різноманітні види і прояви правосвідомості; 3) стан законності та його деформації (акти правомірної, а також неправомірної поведінки) [5, с. 64].

На думку О. Ф. Скакун, правова система – це комплекс взаємозалежних і узгоджених юридичних засобів, призначених для регулювання суспільних відносин, а також юридичних явищ, що виникають унаслідок такого регулювання (правові норми, правові принципи, правосвідомість, законодавство, правовідносини, юридичні установи, юридична техніка, правова культура, стан законності та її деформації, правопорядок та ін.). Можна сказати, що це – обумовлена об'єктивними закономірностями розвитку суспільства цілісна система юридичних явищ, що постійно діють унаслідок відтворення і використання людьми та їх організаціями (насамперед державою) для досягнення своїх цілей [6, с. 238].

Оніщенко Н. М. вважає, що багатозначність визначень правової

системи, різні тлумачення цієї категорії, специфічність підходів до її вивчення свідчать про необхідність подальшого дослідження даної проблеми, вироблення найбільш чіткої і повної характеристики правової системи. Саме Оніщенко Н.М. систематизовано основні теоретико-методологічні, концептуальні підходи до аналізу правової системи: системний, що вивчає сукупність взаємозв'язків усередині системи, розглядає правову систему як форму організації, що здатна адаптуватися до соціальних змін, забезпечити пошук оптимальних політико-правових рішень; ціннісно-нормативний, який передбачає врахування культурно-історичного, духовного змісту правової системи, що ґрунтується на ідеалах свободи, рівності, справедливості та ін.[7, с. 16].

Отже, враховуючи усі наведені підходи, правову систему можна детермінувати як обумовлену суспільними відносинами та соціальною системою сукупність усіх правових інституцій, притаманних певній державі чи групі держав, які носять статичний або динамічний характер, впливають на зміст права та визначають напрями правового регулювання. [8, с. 71]. З даного визначення можна виділити наступні ознаки правової системи: 1. Генетичні ознаки: а) правова система де термінується загальним поняттям «система» та родовим поняттям «соціальна система»; б) процес формування правової системи тієї чи іншої держави обумовлюється історичними обставинами становлення того чи іншого суспільства та особливостями державотворення; в) правова система тіснозв'язана та переплітається з політичною та економічною (матеріальною) сферою суспільного життя.

Література

1. Кафтя А.А. Поняття «правова система»: генезис наукових поглядів. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки. Випуск 6-1. Том 1. 2014. С.36-40
2. Теория государства и права: Курс лекций / Под ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Юристъ, 2001. 776 с.
3. Фридмэн Л. Введение в американское право / Л. Фридмэн ; пер. с англ. ; од ред. М. Калантаровой – М.: Прогресс-Универс, 1993 – 286 с.
4. Протасов В. Н. Теория права и государства. Проблемы теории права и государства: Вопросы и ответы. М.: Новый Юрист, 1999. 240 с.
5. Рабінович П. М. Основна загальної теорії права та держави. Навч. посібник. Вид. 9-е, зі змінами. Львів: Край, 2007. 192 с.
6. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: Підручник / пер. з рос. Харків: Консум, 2001. 656 с.
7. Оніщенко Н.М. Правова система: проблеми теорії: Монографія.- К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002.-352 с.
8. Полатайко І.В. Поняття та ознаки правової ідеології як методологічна основа для дослідження особливостей її втілення у правових системах сучасності. Науково-інформаційний вісник. Право. 1(13). 2016. С 65-71